מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

מנחות דף מג-א

עניין: מעלת מצוות ציצית

מהר״ל ח״א

חביבין ישראל וכו׳. פי׳ כי המצוה האחת שהוא מצות תפילין הם על הנשמה, שהרי האדם מניח תפילין על המוח ששם הנשמה, וכנגד הלב ששם רוח חיים. ומצות ציצית הם לגוף של אדם שהרי הטלית הוא לגופו של אדם. והבית הוא ממונו של אדם והם (של זה) [שלשת] דברים הכתובים בתורה ואהבת את ה׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך היא הנשמה ובכל מאודך היא הממון היינו בכל יצרך שבגופך ואז נאמר עליו והחוט המשולש וגומר **).

(שם). ת״ר חביבין ישראל שסיבבן הקב״ה במצות תכילין בראשיהן תפילין בזרועותיהן ציצית בבגדיהן מזוזות בפתחיהן וכו׳ רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחזוק שלא יחטא שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

תניא וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה׳. המצוה הזאת היא מצות ציצית מצו׳ עמוקה מאוד מי יעמוד על סודה. אכן מה שנראה מענין המצוה שמורים על זה המאמרים שנזכרו כאן, וכפי מה שמבואר במדרשים. דע כי האדם הוא בעל גוף, וכל גוף וחומר הוא בכח ואינו בפעל. אבל מצד כי האדם דבק במדריגה הנבדלת בזה הוא בפעל הנגלה, ולפיכך ציוה לעשות על הטלית׳ שהוא כבוד הגוף ציצית, כי הטלית שהוא מתכסה בו הוא כבודו ותפארתו כמו שאמר (שבת קי״ד א׳) דקרי למאני מכבדותיה, מפני כי הטלית הוא כבוד האדם, ועל קרן שלו יעשה חוטין נפרדין. כי הטלית עצמו הוא גלימא שהוא מלשון גולם, ויוצאין מן הקרן שהוא סוף ותכלית הבגד חוטין דקין, והחוטין האלו כי מצד כבוד האדם הוא בפעל, ובשביל כך ראוי לקבל מצוות אלקיות. והנה הציצית זכר (את) כל המצות, שאין מצות ציצית רק שהאדם הוא בפעל מצד הכבוד של אדם, ולפיכך ראוי לקבל כל המצות שעל ידם הוא בפעל לגמרי, ולפיכך המצוה הזאת שקולה נגד כל המצות.

(שם). תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצית ה׳ שקולה מציה זו כנגד כל המצות כלן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה׳ ועשיתם אותם ראיה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי מעשה רשב״י אומר כל הזריז במציה זו זוכה ומקבל פני שכינה וכו׳ מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית שמע שיש זונה וכו׳ וקבעה לו זמן וכו׳ ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה באו ד׳ ציציותיו וספחי לו על פניו וכו׳ אמר לה וכו׳ אני ה׳ אלהיכם שני פעמים אני היא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד ליתן שכר.

ומזה הטעם אמרו ג״כ ראיה מביא לידי זכירה וכו׳, פי׳ כי הציצית שהם מפני שהאדם ראוי אל המצות ויוצא מן ענין הגוף, ודבר זה גורם זכירה שהוא יותר מן הראיה עד שבא לידי מעשה. ובשביל זה הטעם אמרו שכל הזהיר במצות ציצית זוכה ומקבל פני שכינה, כי אין ענין קבלת שכינה רק שהאדם יוצא ממדריגתו החמרי ודבק בנבדל, ודבר זה ע״י מצות ציצית שהאדם יוצא בה ממה שהאדם גשמי להיות לו מדריגה נבדלת. וכן מה שאמרו כל הזהיר במצות ציצית זוכה ומשמשים לו שני אלפים וח׳ מאות וכו׳ כדאיתא בפר׳ במה מדליקין (שבת ל״ב ב׳) כי זאת המצוה בפרט מורה שהאדם יוצא ממדרגת הגוף, וזהו ענין ציצית שהם על הקרן כמו שהתבאר, ולפיכך ראוי שיהיו משמשים לו עבדים. כי העבד כמו שהתבאר פעמים [הרבה] נאמר עליו שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור (נדה י״ז א׳) והוא משמש אל מי שיש לו מדריגה נבדלת, ולכך נאמר אשר יחזיקו עשרה מכל לשונות הגוים בכנף איש יהודי אחד וגומר, כי הכנף שלו הציצית מורים על המדריגה הנבדלת שיש לו מן הגוף, ולפיכך ראוי שיהיו נמשכים אחריו עבדים מכל לשונות הגוים, ומבואר דבר זה למעלה ג״כ בפרק במה מדליקין (שם) ואין להאריך יותר באלו דברים כי הם סתרי חכמה *).

מהר״ל נתיב העבודה פט״ו

אל הפעל ע״י מצות. וצוה הש״י לתת ד׳ חוטין על ד׳ כנפות, שהם יוצאים מן הבגד בכל ד׳ כנפות הבגד והם נקראו ציצית, כי כל דבר שיוצא אל הפעל ונגלה נקרא כך מלשון מציץ מן החרכים שהוא לשון ראיה, וכן ציצית ראשו שהשערות צומחים מן הראש ויוצאים אל הפעל, לכך צוה שיתן ציצית על כנפי בגדו שהם יוצאים מן הבגד שיש לאדם יציאה אל הפעל. וזהו וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה׳, כי ע״י מצות האדם יוצא לפעל השלימות, וכאשר רואה הציצית שמורה על יציאה לפעל שיש לאדם יזכור ויעשה כל המצות שע״י כל המצות האדם יוצא לפעל השלימות לגמרי. ולכך מצות ציצית הוא שקול כנגד כל המצות, כי מצות ציצית יורה על יציאה לפעל, וזהו בכל המצות שהמצוה כל אחת בפני עצמה על ידה יוצא האדם לפעל בדבר מיוחד במה שהיא המצוה, ואלו מצות ציצית על ידה יש יציאה לפעל בכלל. ואם כי בודאי כאשר

רמב״ן פרשת שלח

במדבר טו, לח

אבל הזכרון הוא בחוט התכלת[194], שרומז למדה הכוללת הכל שהיא בכל והיא תכלית הכל, ולכן אמר ״וזכרתם את כל״, שהיא מצות השם. וזהו שאמרו (שם מג:) ״מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד[195] וכו׳״, והדמיון בשם גם הגוון תכלית המראות, כי ברחוקם יֵראו כולם כגוון ההוא, ולפיכך נקרא תכלת:

קדושת לוי פורים

שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי (נוסח ברכת ׳אשר הניא׳). **הני דברים אינם מובנים. ונראה, דאמרו חכמינו ז״ל** (סוטה יז, א) **תכלת דומה לים ולרקיע ולכסא הכבוד, ורצה לומר דבאמת אין אנו יכולים להשיג את הבורא כל עולמים, אם לא על ידי פעולותיו ומעשיו הנוראים שעושה לנו ניסים ונקמה בכל עת אנו משיגין הפעולה, אבל לא הפועל, זולת מתוך מעשיו אשר עושה עמנו מזה ראיה על עצמותו הנעלם אשר משגיח עלינו תמיד. אבל גבי נס של פורים נתגלה הפעולה והפועל, דהוא נס גדול, ממות לחיים, וגם נתגלה הדבר דהצלה היה על ידי מרדכי הצדיק, וזהו יחוד גדול.**

וזהו שכתוב שושנת יעקב צהלה ושמחה ׳בראותם יחד תכלת מרדכי׳, רצה לומר שהשיגו שתי הבחינות, הפעולה הוא הנס דהוא התכלת הדומה לכסא הכבוד, שעל ידי הפעולה ניכר מי הוא מלך הכבוד, ונעשה הפעולה כסא לכבודו יתברך, וגם השיגו על ידי מי נעשה הנס והצלה, על ידי מרדכי היהודי, וזה לא היה בשום נס. וזהו היה ׳להודיע שכל קויך לא יבושו׳, רצה לומר שהקב״ה רצה להראות מעלות הצדיק הדבוק בו יתברך, אשר על ידו הקב״ה שולח ריוח והצלה לזרע ישראל מג: